

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къышегъэжьагъэу къидэкъы

№ 106 (22076)

2020-рэ ильес

МЭФЭКУ

МЭКЬУОГЬУМ и 18

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхетыутыгъэхэр ыкы
нэмыкы къебархэр
тисайт ижъугъотштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъээзет

Адыгейим хэхъоныгъэх ышынхэм пае

УФ-м и Правительствэ иунашьюу мэкьюогъум и 16-м
къидэкъыгъэм къизэрэцьдэлъытагъэм тетэу, Адыгейим
социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэхэр ышынхэм
фытегъэпсыхъэгъэ унэе программэм къышыдэлъытагъэхэм
ягъэцэкъен пае федеральнэ бюджетым къихэхыгъэу мыльку
къифэкъошт.

2020-рэ ильес бүджетым, 2021 — 2022-мкэ агъянэфагъэхэм зэхъокыныгъэхэр афэшынхэу, а уахтэм ильес къес сомэ миллиардкэ бүджетыр нахыбэ шыгъэнэу, УФ-м икъералыгъо программэм «Экономическое развитие и инновационная экономика» зыфиорэм къыдыхэлъытагъэу Адыгейим социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэхэр егъешыгъэнхэм фэш субсидие фытегъэкошн пае УФ-м мэкью-мэшымкэ и Министерствэ ар етыгъэнэу иунашном къышо.

2020 — 2024-рэ ильесхэм атэлтийтгээ унэе программэм Адыгейим социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэхэр егъешыгъэнхэм фытегъэпсыхъягъэр мэлъыффэгъу мазэм аштагь ыкы УФ-м и Правительствэ ишащуу Михаил Мишустинир къэтхэжьыгъ. Аш къышыдэлъытгээ юфтхабзэхэм япхырышын пае ильеситфым федеральнэ бюджетым къихэхыгъэу сомэ миллиарди 5 республикэм къифэкъошт.

Правительствэм иунашюкъэ 2020 — 2022-м ильес къес сомэ миллиард къатлупшиныу федеральнэ бюджетым къышыдэлъытагъ. АР-м и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат къызэриуа гъэмкэ, ахъщэр зыпэхуяштыр гъэнэфэгъаху щыт. Пстэумки юфтхабзэ 30 агъянэфагъэр. Аш щыщэу 2020-рэ ыкы 2021-рэ ильесхэм проект инхэу 12 пхырашын гухэль ял. Социальнэ мэхъанэ зиэл псэуальхэри ахэм ашыщых.

Мылькоу къаклорэр гъестыныхъе шхъантээр зэргырызытлупшире станциеу поселкэу Краснооктябрьскэм дэтын, станицэу Дахъом икъэу бгы сэтхэу Лэгъо-Накъэ клоэр автомобиль гъогум ягъэклэжын, бэнэнымкэ спорт еджаплэм инфраструктурэ игъэпсын, къэлэцыкъу поликлиникэр, медицинскэ реабилитационнэ гупчэр, цэхэм зыщялазэхэрэ поликлиникэр, лабораториу ахэр зыщашыхэрэр зычэтийтхэ унэхэм яшын апэуагъэхьащт. Джащ фэдэу поселкэхэу Инэмрэ Яблоновскэмрэ культурэм елхыгъэ псэуальзэу адэхэр агъеклэжынштых, Пушкиним ыцэ зыхьырэ народнэ Унэм ижъецкэлжын

лъагъэктотшт, псыхьюу Шъхъэгушаа инэпкъэу Мыекъуапэ зэпзызычхэрэр агъэптиштых. Программэм къыдыхэлъытагъэхэр пхырышыгъэнхэм пае гъогу картэр агъэпсыгъ ыкы УФ-м мэкью-мэшымкэ и Министерствэ ар щаштагь, юфшэнхэм ягъэцкъен фэгъэзэгъэштхэр, пшэдэкъыж зыхьыщхэр агъенэфагъэх.

Аш ылэкъэ АР-м и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат программэм къышыдэлъытагъэхэр игъом ыкы икъоу пхырышыгъэнхэм ишкъялагъэр хэзигъэ имызу зэшувхынэу пшэрыль къышыгъ.

— **Республикэм охьтэ къэкъым социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэхэр ышынхэмкъэ, инвестицеу къыхалхъэрэр нахыбэ хуунымкъэ мы программэр мэхъанэшихи зиэ Ишылэгъу тедзэу щыт. Субъектым иофыгъохэр дэгъэзэйжыгъэнхэм, цыфхэм ящицакъэ нахышиу хууным ар фэлоришэцт, —** къыгуагъ республикэм ишащэ.

Промышленностын, мэкью-мэш хъызметын хэхъоныгъэхэр ягъешыгъэнхэм, бизнес цыкъум ыкы гуртын, кооперацием заушомбгъуным пае амалышухэр ятгъэнхэм, инфраструктурэм ылъэныкъокэ Ѣыкъялагъэхэр дэгъэзэйжыгъэнхэм, цыфхэм Ѣыкъэкъэ тэрэз ялэ хууным фытегъэпсыхъягъэу программэм къышыдэлъытгээ юфтхабзэхэм япхырышынкэ УФ-м и Правительствэ къытлупшире ахъщэр Ишылэгъушо хъущт.

Унэе программэм ишуагъэкъэ республикэм имыльку шхъаэ инвестицеу къыхалхъэрэр, зы нэбгырэм тельтиятагъэмэ, сомэ мин 70,9-м нэссынт, цыфхэм гъотэу ялэр, гуртынкэ лытагъэу, сомэ мин 42,6-рэ хуущт, узэрэпсэун плъекъыщт ахъщэ анахь макъэм зигъот нэмьсихэрэм япчагъэ къышыкъэшт.

**АР-м и Лышъхъэу
ипресс-къулыкъу.**

Сурэтыр АР-м и Лышъхъэ ипресс-къулыкъу ихъарзнэш къихэхыгъ.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ иунашъу

Рэзэнэгъэ тхыль фэгъэшьошэгъэнэм ехыллаг

Цыфхэмрэ чыпэхэмрэ ошэ-дэмышэ тхамыклагъохэм аштухумэгъэнхэмкэ гъехъагъэхэр зэрийхэм фэшл рэзэнэгъэ тхыль фэгъэшьошэгъэнэу Чурсин Демьян Николай ыкъом – Урысийн и МЧС Адыгэ Республикэмкэ и Гэлорышэпли шхъаэ машлом ижъюсэжынкэ иа-И-рэ отряд инструктор шхъаэ.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат

къ. Мыекъуапэ,
мэкьюогъум и 17, 2020-рэ ильес
N 127

МэшбэшІэ Исхъакъ икІэрыкІэу хагъэхъагъ

Парламентскэ гъэзетым кызэритыгъэмкээ, общественнэ объединениехэм ыкИ мыком-мерческэ организациехэм ялЫклохэу Урысыем и Общественнэ палатэ хэтыштхэр кыххэхыгъэнхэмкээ зэнэкъюу щылагъэм иклэүххэр мэкьюогъум и 16-м къатыгъэх.

Общественнэ палатэм хэтынгчэр зэклэ къыхахыгъэх. Урысые Федерацием и Президент иунашьок!э нэбгырэ 40-р агъэнэфагъэх, нэбгырэ 84-р — шъольыр общественнэ палатэхэм хадзыгъэх. Адыгейим джыри илъыкюштыр Мэщбэш!э Исхъякъ.

Шъугу къэдгъэкыжын, Адыгеим,
Къэбартæе-Бэлъкъарым ыкли Къэрэ-

щэе-Щерджэсүм янароднэ тхаклоу, Урысыем тошшэнэымкэ и Пыыхуужжээ Мэцбашэ Исхъакь бэмышшэу ильээс 90-рэ зэрэхуульгээр хигьеунэфыкыыгъ. Исхъакь Шумафэ ыкъор Адыгэ Республиком и Общественнэ палатэ хэт, тхаклохэм я Союзхэм я Дунээ сообществэ ииспопком итхъаматэ игуадз, Адыгэ, Къэбэртэе-Балькъар къярадыгъо ыкчи Мыецьола

технологическэ университетхэм ядоктор гъэшүагъ. Къалэу Мыекъуапэ ицыиф гъэшүагъ.

Тхыль 60-м ехъоу Мэцбашыэм ытыхыгъэхэр бзэ зэфэшьхъафхэмкээ зэрэдзэхьи-гъэх, орэд пчыагъэу зэхильхъаагъэхэр народнэ хүгъэх. Тхыабысымэ Умарэ кыгъюу республикэм игимн атхыгъ.

ЗыкI къэралыгъо ушэтынхэм языфэгъэхъазырын ыкIи язэхэшэн иIофыгъо тегущыIагъэх

Адыгэ Республикаэм и Лышъхьэу Къумпъыл Мурат ипшъэрыйкъэ зыкъ къэралыгъо ушэтынхэм ятын шъолъырыр зэрэфэхъазырым фэгъэхъыгъэ зэхэсигъо тыгъуасэ щылагъ. Видеоселектор шыкъэм тетэу клогъэ Ӏофтхъабзэр зэрищаагъ АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковам.

Зэхэсигъом хэлэжьагъэх министрэхэм я Кабинет хэтхэр, Адыгейм хэгээгү клоц! Йоффхэм-кіэ и Министерствэ, Роспотребнадзорым Адыгеймкіэ и Гъэло-рышлапэ, муниципальнэ образованиехэм япашхэр.

Наталья Широковам пэублэ
псалтэй кыышыээ кыхигьэштыг
непэ щыэ санитарнэ шапхъэхэм
адиштэү ушэтыхнэр зэхэцгэ-
гъэнхэ зэрэфаер, аш фэдэ
пшъэрыль республикэм ипащэ
кызыэрьгчилгээр.

— Пандемией къыхэ-
къыкІэ зыкІ къэралыгъо
ушэтыхнхэм язэхэйн
зэхъокІыныгъэхэр
фэхъугъэх. Мыр зыщи-
кІорэ уахьтэм
кІэлэеджакІохэм ыкІи
зэхэйцакІохэм зэнпахырэ
узыр къапымыхъаным,

Жыр зыукъэбзырэ пкъыгъохэр аудиториехэм ачлагъэуцонхэ гүхэль щыI. Зыкъыфэзыгъэзэгъ цыфхэм яльэIухэр кыдилтытээ, ушэтынхэр зыщатыщт чыпIэхэм сплит-системэ тедзэхэр ащагъэуцунхэу республикэм ипа-щэ пишэрыль къафишЫгъ.

*ац щытыухъумэнхэм
анахъэу тына! Э
тедгъэтин фae, —
къыIуагъ вице-
премьерым*

*ац иштыухъумэнхэм
анахъэу тынаэ
тедгээтын фae, —
къыIуагь вице-
премьерым.*

Адыгейим гъэсэнгъэмрэ шэ-
ныгъэмрэкі иминистрэу Клэрэ-
щэ Анзаур къызэриуагъэмкіэ,
ЕГЭ-м изэхээшэн пэуагъэхъанэу
республикэ бюджетым къыхэхы-

гъэ сомэ миллиони 9,7-м ехъу
къатупшигь. Ушэтын шъхьаIэхэр
зыщатыштхэ уахътэу агъэнэфа-
гъэр бэдзэогъум и 3-м щегъэ-
жьагъэу и 25-м нэс, мэфэ
тедзэхэр — шышхъээум и 3-м
щүублагъэу и 8-м нэс. Мы
кампанием зэкIэмкИ нэбгырэ
1814-рэ хэлжьэшт, ахэм ашы-
щэу 1660-р — мы ильэсым
еджапIэр къэзыухыгъэхэр арых.

Кіләеджекіо 1587-мә урысында зэр атышт. Ар мәфитурә клошт — 2020-рә ильесым бәдзәогъуми 6-м ықін и 7-м.

Къызэралуагъэмкіе, ушетын-хэр зыщатыштхэ чып!эхэм япчъагъэ 10-м нагъесыгъ (блэкыгъе ильесым 9 хууштыгъе). Стандартым диштэрэ аудиториехэм нэбгыри 9 нахыбэ ачлагъехъаштэп, инхэм — кэллэджэкло 12. Маскэхэр, йаъзхэр, дезинфекции зэрашырэ пкыыгъохэр къашэфых. Ушетыныр зыщакүшт учреждением ич!эхъэгъу дэжь щытыштхэ дежурнэ медикхэм санитарнэ уппъеклунхэр зэхашэцтых, мышкъеклыап!эхэрэм ятемпературэ ашигт, нэмүк! лофтхъабзэхэр зэрахьаштых.

Джаш фэдэу жыыр зыукеэбээр пкыгыхээр аудиториехэм ачлагтэйцонхэ гухэль щыл. Зыкыыфэзыгъээзэгъэ цыифхэм яльэхухэр кыыдилтытээ, ушетынхэр зыщатыщт чыып!эхэм сплит-системэ тедзэхэр ашгайтуунхэу республикэм ипаще пшьериль къафишыгъ.

Непэ 1оффхэм язывт ельзытыгъээ мы ильзесым ушэтнынхэр зытыххэрэр нэмэйк муниципали-тетхэм жъугъэу агъэклонхэр шапхъэм къыдыхэлъятаагъэп. Аще да克лоу, мыш фэдэ чыпэхэр зимишэх Тeusцожь ыкы Шэуджэн районхэм якэлэеджаклохэм ЕГЭ-р атыным фэшл Адыгэкъялэрэ станицэу Джаджэрмэ ащэштих. Еджэпэ автобусхэм-кэ пунктихэм къаращэлэштих, водительхэр аупльэкүштих, салонхэр дезинфекции ашы-штих. Джащ фэдэу ны-тыхэм яунэе автотранспорт мы уаҳь-

тэм агъефедэнэу зафагъэзагь.
ЕГЭ-м итын зэхэшгээ зэрэхъурэм лъыпльактохэм анаё тырагъэтыхт, зыхэр ушатынхэр зыщыклюрэ чыплэхэм ашылэхтих, адрэхэм – онлайн шыкцем тетэү явшъэрыйлхэр агуулжэшт.

АР-м хэгээгү клоцт юфхэмкээ иминистрэх игуудээр Брантээ Мурадин кызызэриуагъэмкээ, уштэнынхэр зыщатыщтхэ чыпэхэм рэхъятынгъэр ыкки об щественне щынэгъончъагъэр къащыухумэгъэним къулыкъу шахар фехъязыных

— ЕГЭ-р зэхэцгээнүүс изыфэгъехьазырынк! Э Адыгэир ык! Эм фэк! Уагъ. Мэкъуогъум и 25-м ехъул! Эз ушетынхэм ятын тызэрфэгъязырыр УФ-м гъесэнүгъэмк! Э и Министерствэ лъыд-гъэ! Эсын фае. Арышъ, АР-м и Лышъхъэ къы-гъэуцугъэ пишэрылъхэр дгъэцак! Эхээз, Гофхъа-бзэхэм язэхэцэн ты-ухын фае, — къы! Уагъ Наталья Широковам.

Волонтерхэм яІэпыІэгъущт зэхъокыныгъэр

Конституцием зэхъокыныгъэу фашынэу агъэнэфагъэхэм ашыщ волонтер движением ІэпыІэгъу фэхъугъэнэр. Аш епхыгъе тхыгъэр статьяу 114-м ит.

Добровольчествэр граждан обществэм илэубытыл. Аужыре ильсхэм волонтер движением къералыгъомрэ зэгъусэхэ зэрээдэлажъэхэрээр тинэры льгэв. Мы лъэнэкъом хэхъо ныгъэхэр ышынхэм, къыхэ лажъэхэрэм япчагъе нахыбэ хъуным хэбзэ къулыкъухэм юф дашэ.

— Непэрэ мафэм волонтерхэм Урысыем чыпішшо щаубыты. Сыд фэдэ юфтхабзэ, акции зэхамыщагъэми, волонтерхэр зэхэшаклохэм яІэпыІэгъух. Нэжт-үжхэм яшуагъе арагъэкиным, сабыну къодыгъэхэм якъэгъотыжын хэлжээнхэм, чыопсым икъеу-

хъумэн фэбэнэнхэм, нэмиклъэнкъохэмкі волонтерхэр сидигъу яшуагъе къагъэктным фэхъазырх, — кытфелүатэ добровольческэ купым ильэс пчагъе хъугъэу хэт Мэлгош Хъалидэ. — Непэрэ мафэм тикъералыгъол волонтер миллионим ехъу ис. Ахэм мафэ къэс яшуагъе къизэргъэктным пылыых. Сэри ахэм ашыщ. Гурьт еджапіэм, районым, республикэм щызэхашэрэ юфтхабзэхэм чанэу сахэлажъе, цыфхэм яІэпыІэгъу сафэхъуным сыпиль. «Конституцием иволонтерхэр» зыфилор Урысые общественэ движением ипащэу Ольга Амельченковар ары.

— Конституцием мыш фэдэ зэхъокыныгъе илэ зыхыкі, къералыгъор волонтерхэм нахыбэрэ яІэпыІэгъу къафэхъущт, — кыуагъ Ольга Амельченковам.

ГЬОНЭЖЬЫКЬО Сэтэнай.

Сомэ миллиардым ехъу банкхэм атыгъ

Адыгэ Республикаем экономикэ хэхъоныгъэмкэ ыкчи сатыумкэ иминистрэу Геннадий Митрофановым къызэриуагъэмкэ, мы ильэсэм мэкьюгъум и 5-м ехъулэу тишъолыр ибизнес зэфэшхъафхэм ахэхъэрэ субъект 208-мэ пстэумкисомэ миллиардрэ миллион 57-рэ аратыгъ.

Федеральнэ программэхэм

къадыхэлтыагъэу, бизнес цыклюмрэ гуртымрэ ясубъектхэм яофишшэхэм лэжапкі аратынумкэ процент зытемыхъорэ ахъщэ чыфэхэр аратыгъэх, кредитэу ательхэр зэрэпшыныжыщ піалъэр къафалтытэжыгъ, ахъщэу техъуагъэу атыгъэхэр къафызэклагъэжынхэм яофишшо мы уахътэм хэпплэх.

Бизнес цыклюмрэ гуртымрэ ахэхъэрэ субъектхэм ахъщэ яІэпыІэгъу ягъэгъотыгъэним кредитнэ учреждениехэр ыкчи ахъщэ чыфэ мыинхэр язытихэрэ компаниехэр къихагъэлажъэх.

Бизнес зэфэшхъафхэм ахэхъэрэ субъектхэм яофишшэн рагъэжхъафхэмкэ федеральна яІэпыІэгъу щызэхэм проценти 2 нахь зытемыхъорэ кредитнэ программар хагъэхагъ. Аш фэдэ яІэпыІэгъур зищикиагъэу тишъольыркэ субъект 5440-мэ зыкъагъэлэгъуагъ. Адыгэ Республикаем предпринимательствэм яІэпыІэгъу фэхъугъэнимкэ и Фонд ахъщэ чыфэ мыинхэр 15 артыгъ. Бизнес цыклюмрэ гуртымрэ ясубъект 20-мэ атыжырэ ахъщэ чыфэм илшэлэ афызэклихагъ. Аш нэмиклэ, Гупчэу «Мой бизнес» зыфилорэ япродукции яуагъэкынымкэ яІэпыІэгъу къафхэх.

ІШШЫНЭ Сусан.

Бзыльфыгъэр агъэмисэ

УФ-м и Следственэ Комитет имежрайон отделэу Тэхъутэмыкье районым щызэхэм щынэгъончъэнимкэ федеральнэ къулыкъум Адыгейимкэ и Гъэлорышланлэ кытыгъэ материалимыкэ ильэс 65-рэ зыныбжь бзыльфыгъэм ылъэныкъокэ уголовнэ юф къызэриуихыгъ. Гъэпцагъэ зыхэль бзэджэшшэгъэ ин зэрэзэрихъагъэмкэ бзыльфыгъэр агъэмисэ.

Следствилем зэригъэунэфыгъэмкэ, 2016-рэ ильэсэм чъэпьюогъум Бжыхъэкъоежь къоджэ псеуплэм ичыгу яхь къызэклигъахъэ шоигоу ильэс 65-рэ зыныбжь бзыльфыгъэм идокументхэр Тэхъутэмыкье район администрением ритыгъэх. Бэджэндэу ыыгъ чыгу яхьым мэкьюмэш про-

дукциер зычилхъан ылъэкъыщт склад дыхэтэу къыгъэлэгъуагъ. Нэужым ар нэпцэу къычлэкъигъ.

— Лажъэ зијэу зэгүцафхэрэм псеуплэйэр ыгъэфедэн, гъэцэклэжын дэгүхэр ришылэнхэ ылъэкъынэу ызын кырати, ар зытыраригъэтхагъ. Нэужым гъэпцагъэ зэрихъан гухэль илэу щымыз

псеуальэм итхыль нэпцэхэр къоджэ администрацием ритыгъэх ыкчи щэн-щэфын зэзэгъынгъэ дишыгъ. Аш къыкэлтыклоу 2016-рэ ильэсэм мэкьюогъум квадратнэ метрэ мин 12-м ехъу чыгу яхьэу Тэхъутэмыкье районым щызэхъуагъэшшэгъэ ин зэрэзэрихъагъэмкэ уголовнэ юф и Следственэ Комитет ис-

ледственэ Гъэлорышланлэу АР-м щызэхэм ипресс-къулыкъу.

Хэбзэнчъэу зекли, ежь ифедэ хэльэу чыгу яхь бзыльфыгъэм къызэрэзэклигъэхъагъэмкэ Бжыхъэкъоежь къоджэ псеуплэм зэрарэу сомэ миллионы 2,3-рэ ригъэшшыгъ.

Мышкіэ къызэриуахъэгъэ уголовнэ юфым гъунэ льефы щынэгъончъэнимкэ федеральнэ къулыкъум Адыгейимкэ и Гъэлорышланлэ икъутамэу Адыгээхъэлэ щызэхэм.

Мы мафэхэм следственэ ыкчи оперативнэ юфшэнхэр зэрэхъэх, мы бзэджэшшэгъэм нэмиклэу хэщафхэр зэрэгшашэх. Уголовнэ юфым изэхэфын лягъэкъуат.

КИАРЭ Фатим.

Зихэгъэгу шIу зыльэгъухэрэ, аш итарихъ, игушхъэбанигъэ кIэн рыгушхохэрэр зэзыпхыхэрэ мэфэкI

Мэкъуогъум и 12-м тикъералыгъо мэхъанэшхо зиэ мэфэкIыр — Урысыем и Мафэ е 2002-рэ ильэсэм нэс зэралоштыгъэу, Урысыем икъералыгъо суверенитет фэгъэхыгъэ Декларациер заштэгъэ Мафэр щихэтэгъэунэфыкы.

Ар къералыгъо анахь мэфэкI ныбжыкIэхэм ашыц. 1990-рэ ильэсэм, мэкъуогъум и 12-м РСФСР-м инароднэ депутатхэм яапэрэ Зэфэс ыштагь Урысыем икъералыгъо суверенитет фэгъэхыгъэ Декларацие Урысыем и Конституции ыкIи аш изаконхэр зэрэшхяа-лэхэр зынхухэсигъэр. А уахътэм ехүүлэу СССР-м иреспубликабэмэ ясуверенитет фэгъэхыгъэ унашхохэр ашы-

гъагъэх, аш къыхэкIеу зым ыуж адэр итэу республикэхэр ежь-ежырэу шхъафитэу псэунхэу зынхухэрэ лъэхъаным мы документыр аштэгъагь. Урысые къералыгъо гъэспынным игъэ-пытэнкIэ мэхъанэшхо илэу щытыгъ аш зэрдэжщтхэр гъэнэфэгъэнным — Урысые Федерациир (Урысыер).

1992-рэ ильэсэм УФ-м и Аппхэр Совет унашьо ыштыгъ Декларациер

заштэгъэ мафэр мылофшIэгъу мафэу щытынэу. 1994-рэ ильэсэм Урысыем и Президент и УказкIэ мы мафэр официальнэ мэфэкIеу «Урысыем икъералыгъо суверенитет фэгъэхыгъэ Декларациер заштэгъэ Маф» ыцIеу хэгъэунэфыкы-гъэнэу ыштыгъ.

«Урысыем и Маф» зыфиорэ цэр 2002-рэ ильэсир, УФ-м юфшэнэмкIэ икодекс кIуачэ илэ зэххур, ары официальнэу заштагъэр.

Урысыем и Мафэ — анахь мэхъанэшхо зиэ мэфэкIхэу демократическэ банигъэхэр, цыфхэм яфитыныгъэхэр зыгъэптихэрэм ашыц. Зихэгъэгу шIу зыльэгъухэрэр, аш ихабзэхэр зыгъэльпIэхэрэр, итарихъ, икултурэ ыкIи игушхъэбанигъэ кIэн рыгушхохэрэр зэзыпхыхэрэ мэфэкI.

Мы мафэм тикъералыгъошко ыкIи тиреспублике онлайн шыкIэм тетэу мэфэкI юфхъэбээ ашыкIуагь, ахэм ныбжь зэфшхъаф зиэхэр ахэлжъагьэх. Мьеクуапэ ыкIи муниципальнэ образованиехэм ашыкIуагьэх акции зэфшхъафхэр, флешмобхэр, концертхэр, къералыгъом игимин кIуалагь. Артистхэм, музикальнэ ыкIи къешхокто коллективхэм япрограммхэм онлайн шыкIэм имызакьоу, унэхэм ябалконхэм атхеху ыкIи шхъаныгъупчээмкIэ цыфхэр яплыгъэх.

— Адыгэим щыпсэухэрэм, сэнхьат зэфшхъафхэм арлыжэхэрэм тикъералыгъо игъэптихэн ашыкIе хальхьэ. Тиреспублике зыпкэ итэу хэхьонигъэхэр ёшых. Ильэс кIэс тимэкъумэцшишэхэм лэжьигъэ бай къахыжьы, экономикэм зыкьеэты, посуплэхэр зэтырагъэпсыхъэх, гъесэнгъэм, посуныгъэр къэххумэгъэным, культурэм яучрежденихэм яматериальнэ базэ нахь мэпти, Хэгъэгум итарихъ льтэнэгъэ фыряIеу тикъелэцыкIуэхэр къэтэджых. А гэхъэгъэ пстэуми шьо шулахышыу ахэль, тичыпэгъу льаплэхэр. Ти Хэгъэг, ти Адыгэ Республике нахь бай, нахь кIэрэкэ хъунхэм фытегъэпсыхъэгъэ юфыгъоу итхуухъэхэрэз зэкэ тэзэгъусэу зэшлэхыщых, — кIуалагь Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхаматэу Владимир Нарожнэм.

Мэкъуогъум и 11-м онлайн шIыкIэм тетэу кIогъэ республикэ зэхэсигъюу мэкъумэц производителхэр лэжьигъэм иIухыжьын зэрэфхэхэхэм ѢытегуыIагъэх.

Лэжьигъэм иIухыжьын ехүүлэу республикэм иагрокомплекс иофхэм язытет къэзэрэугъошхэр Ѣытегъозагъэх АР-м мэкъумэц и министрэу Къуанэ Анзаур. Иофшэнхэм техникэр зэрафхэхэзьырэ къытотагь техникэм изытет лынгээгъэнэмкIэ Къэралыгъо инспекцием ипащэу Тхайшьэо Мурат. Агропромышленнэ комплексир машлом щуухумэгъэнэм ехүүлэу иофхъом, 2020-рэ ильэсэм пашорыгъэшь юфхъабзэу зэрахашхэм, лэжьигъэм иIухыжьын ильэхъан гъогурыкIоны Ѣынэгъончъэнэм къэзэрэу-гъошхэр атегуущыагъэх.

Къытэшыгъэшыгъэн фае, 2020-рэ ильэсэм иIухыжьын эхүүлэу республикэм лэжьигъэхэр гектари 115,3-мэ ашашагь (2019-м гектари 5,67-кIэ е проценти 105-кIэ нахьыб). Аш Ѣытэшүе коцыр — гектар 91,699-рэ, хъэр — 13,401-рэ, тритикалер — гектар 0,431-рэ, рапсыр — 9978-рэ. Лэжьигъэхэм япроцент 96-м язытет уигъэрэзэнэу Ѣыт. ЗыгъэгумэкIохэрэр мафэрэ зэрэфхэбагъэм ыкIи гъэтхалэм и 16-м къытэшыгъэжьагъэу мэлтэлфэйум и 25-м нэс чэшүрэ температурээр зэрхыштэгъэх лэжьигъэхэм зэрар арихын зэрильэгъыщыр ары. Ареуштэу Ѣытми, специалистхэм къыхагъэшьгъир чыгулажхэм ялэпэсэнгъэ зэрэхахьорэр, цыфхэри, техникири лэжьигъэм иIухыжьын зэрэфхэхэзьырхэр.

Шъушэнэм пае: 2020-рэ ильэсэм илэжьыгъэ иIухыжьын изыфэгъэхэзьырэн ыкIи а иофшэнхэм ялэхъан къеуцурэ гумэкIыгъохэр нахь псынкIеу зэшлэхыгъэнхэм афэш зиоффшэн профильнэ къулыкIуэхэр зыхэлжэштхээ оперативнэ штаб зэхашаагь.

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И ЗАКОН

Адыгэ Республиком и Законэу «Этил спиртным, шьон пытэхэм, спирт зыхэль продукцием якъыдэгъэкIынкIэ ыкIи ялгъэкIынкIэ иофыгъо заулэ зэшлэхыгъэнэм, шьон пытэхэм нахь макIеу яшьонхэм яхылIагь» зыфиорэм иа 1-рэ статья зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъ.

Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2020-рэ ильэсэм жъоныгъуакIэм и 27-м ыштагъ

А 1-рэ статьяр. Адыгэ Республиком и Законэу «Этил спиртным, шьон пытэхэм, спирт зыхэль продукцием якъыдэгъэкIынкIэ ыкIи ялгъэкIынкIэ иофыгъо заулэ зэшлэхыгъэнэм, шьон пытэхэм нахь макIеу яшьонхэм яхылIагь» зыфиорэм иа 1-рэ статья зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъ.

Адыгэ Республиком и Законэу 2013-рэ ильэсэм шышхъэум и 1-м аштагъеу N 228-рэ зытэту «Этил спиртным, шьон пытэхэм, спирт зыхэль продукцием якъыдэгъэкIынкIэ ыкIи ялгъэкIынкIэ иофыгъо заулэ зэшлэхыгъэнэм, шьон пытэхэм нахь макIеу яшьонхэм яхылIагь» зыфиорэм (Адыгэ Республиком ихэбзэгъэцугъэ зэхэуцгъэхэр, 2013, N 8, 11; 2014, N 4; 2015, N 6; 2017, N 12) иа 1-рэ статья мыш фэдэ зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм.

1) а 1-рэ Iаххым:

- иа 1-рэ абзац хэт гүшүIэхэу «я 16-рэ статьям ия 9-рэ пункт диштэу» зыфиохэрэр гүшүIэхэу «я 16-рэ статьям диштэу» зыфиохэрэмкIэ зэблэхъу-гъэнхэу;
- б) я 4-рэ пунктын хэт гүшүIэхэу «ионыгъом и 1-м» зыфиохэрэр гүшүIэхэу «ионыгъом и 1-м е ильэс эджэгъум иапэрэ мафэ» зыфиохэрэмкIэ зэблэхъу-гъэнхэу;
- 2) я 3-рэ, я 4-рэ Iаххэр мыш тетэу хэгъэхъохъэнхэу;

«3. Фэтэрибэу зэхэт унэхэм ыкIи (е) ахэм къа-пэуу чыпIэхэм ахэт общественнэ шхапIэхэу шьон пытэхэр розничнэу зыщащэн фитхэр квадрат метрэ 30-м нахь мыцыкIоу цыфхэр зыщащхэрэ зал зиэхэр ары.

4. СатыумкIэ Адыгэ Республиком икъералыгъо хабзэ иуполномоченнэ гъэцкIэкIо къулыкIу гъэцкIэкIо хабзэм ифедеральнэ къулыкIо этил спиртры, шьон пытэхэр, спирт зыхэль продукцием къызэрэдагъэ-кIыхэрэмрэ зэрэуцагъэхэрэмрэ гүнэ алтызыфынэу фитыныгъэ зиэхэгъэу зэхэт унэхэм ыкIи (е) ахэм къа-пэуу чыпIэхэм ахэт общественнэ шхапIэхэм шьон пытэхэр розничнэу ашыцгъэнхэмкIэ шэхпхээ тедзэхэр зэрагъэнэфагъэхэм ехылIэгъэ къебархэр зэрэйт электрон документхэр мэфи 3-м къыкIоцI лэклэххэр.

Я 2-рэ статьяр. Мы Законым кIуачэ илэ зыхуу-рэр

Официальнэу къызыхаутырэ нэуж мэфи 10 зы-тешIэхэм мы Законым кIуачэ илэ мэхь.

Адыгэ Республиком и Лышхъээ Къумпыйл Мурат

къ. Мьеクуапэ, мэкъуогъум и 2, 2020-рэ ильэс N 348

Къэралыгъо Іэпилэгъур зынэсыгъэхэр

Коронавирусыкіэу дунаир зэлъызыкүгъэм къинэу къыздихыгъэхэр цыфхэм нахь афэгъэпсынкіэгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъэ къэралыгъо Іэпилэгъу зэфэшхъафхэм УФ-м и Президентэу Владимир Путинир къэшакло афэхъугъэу, аужыре мэзэ зытгүчим етгүпшыгъэу субъектхэм ашыпхыращых.

Унагъоу сабый зерисхэр, бизнес цыкүм ыкы гурытим ашылажъэхэр, юфшлэпэ чын-
пээр чызынаагъэхэр ары ана-
хъеу зыфэхъэхыгъэхэр.

Зепахыре узым зимышом-

пээр зефишыжыгъэу, цыфэу
щылажъэхэр къыузгъэкы-
гъэхэр маклэп. Аш фэшл юф-
шлэпэ чынпээр чызынаагъэхэм
Іэпилэгъу ящыкаагъэ зэрэху-
гъэр къыдалытагъ. Гушылэм

зыщягъэтхыгъэхэм пособие
анахь маклэу къаратырэр сомэ
4500-рэ нэгъэсигъенеу УФ-м и
Правительствэ ишацэу Михаил
Мишустиным джырэблагъэ уна-
шьо ышыгъ. Нахылэкіэ ар
сомэ 1500-рэ зэрэхуущтыгъэр.
Юфшлаплээр чызынаагъэхэм ашы-
щэу къелэцыклю зилем ахэм
апай сомэ 3000 (нэгъирэ пэпчэ)
къаратыщ.

Гъэтхапэм и 1-м үүж юф-
шлаплээр чызынаагъэхэм мэлыль-
фэгъу, жъоныгъокі, мэкьюогъу
мазэхэм лэжэлпкі анахь мак-
лэу агъенэфагъэм, ар сомэ
12130-рэ, фэдиз къафэкъуагъ.
Джыри мары а пальэр мэзиц-
кі афыльягъэктолагъ.

Гъэтхапэм и 1-р къемысы-
зэ чызынаагъэу, къулыкъум зы-
щягъэтхыгъэхэм мы учетым

**Цыфхэм Юфшлэпэ чынпэхэр ягъэгъотыгъэн-
хэмкіэ къулыкъум зыщягъэтхыгъэхэм пособие
анахь маклэу къаратырэр сомэ 4500-рэ нэгъэсигъенеу
УФ-м и Правительствэ ишацэу Михаил Мишусти-
ним джырэблагъэ унашьо ышыгъ. Нахылэкіэ ар
сомэ 1500-рэ зэрэхуущтыгъэр.**

бгъуным фэшл цыфхэр зэхэ-
мыхъанхъеу, яунэхэм къарымы-
кынхъеу зашыим, бизнесым
пылхэм ашыщыбхэм яоф-
шлэн къызэтырагъэуон фаеу
хъугъэ, цыфэу агъелажъэхэ-
рэм юфшлэпэ чынпэхэр ямы-
лэжхъеу къэнагъэх. Аш фэшл
хъязметшлаплэхэм цыфхэм
ялэжьапкіхэм анауагъэхъанеу
процентиту нахьыбэ зытемы-
гъэхъогъе чыфэ ильэс ипла-
льэр банххэм къалахын альэ-
кынен ашыгъ. Нэгъирэ пчыа-
гъэу щылажъэрэм ипроцент
90-р яофшлэпэ чынпэ къыуз-
гъанэрэм чыфэр зэрэштигэу
къэралыгъом фитыжыщ. Про-
цент 80-м къыщымыкіэу къыуз-
гъэнагъэм икредит ызыныкъор
ары фатыжыщтыр.

Мы Іэпилэгъур бэмэ агъе-
федагъ, ау аши ишуагъе къэ-
мыкъоу къычкі, хъызметшл-

пае, аш фэдэу къэнагъэу, цыфхэм
юфшлэпэ чынпэхэр ягъэ-
гъотыгъэнхэмкіэ къулыкъум

зэрэхэтыщт пальэр законым
къыщыдэльтыагъэр аухы, ау
ахэм чыэпьюогъу мазэм нэс
пособиер къафэкционэу афа-
шыгъ.

Джащ фэдэу бизнес цыкүм
ыкы гурытим ашылажъэхэрэм
хэбзэлаххэмэро страхованием-
кіэ взносхэмэро мэлыльфэгъу,
жъоныгъокі ыкы мэкьюогъу
мазэхэм амьтынхэу фитын-
гъэ къаратыгъ. Мыхэм ашыщэу
республике е муниципальнэ
мылькум ахахъэрэ унэ, чынпэ
бэджэндэу зытагъэхэм аш-
ыпкіэ итын афызэкхъялагъ.
Пальэр зэрэзэкхъялагъэм фэшл
чыфэу зэлуклаагъэр зератыжы-
щтымкі фэгъэктэнхэр къа-
ратых.

Ахэм анэмкіэу, мылькум,
чыгум ыкы транспортим апае
хэбзэлаххери нахь klasэу атын-
хэу ашыгъ. Гушылэм пае, 2020-

Унагъоу къелэцыклю зерис-
хэм зэккэми къэралыгъом ил-
эпилэгъу алтынэсыгъ. Ильэсищым
зыныбжь емыхъугъэ сабый
зэрисуу ны мылькум исер-
тификат къызтефэхэрэм мэ-
лыльфэгъу, жъоныгъокі, мэ-
кьюогъу мазэхэм сомэ мин-
тфыртф къафэкъуагъ. Пстэум-
кі сомэ миллиард 75-рэ къэр-
алыгъом аш пэуигъэхъагъ.

Джащ фэдэу ильэсищым къы-
щыублагъэу 16-м шомыкіэу
зыныбжь къелэцыклюхэм нэ-
бгырэ пэпчэ сомэ 10000 зеты-
гъоу мэкьюогъу мазэм къара-
тыгъ. Нэбгырэ миллион 22-м
ехуу аш фэдэу Іэпилэгъур зы-
луклаагъэр, сомэ миллиарди
197,2-рэ пстэумкі федеральна
ахьшэу пэуихъагъ.

Ильэсищым къыщыублагъэу
7-м нэс зыныбжь сабый зэрь-
унашьо зигъот маклэхэм къэлэ-

**Нэгъирэ пчыагъэу щылажыэрэм ипроцент 90-р
яофшлэпэ чынпэ къыузгъанэрэм чыфэр зэ-
рэштигэу къэралыгъом фитыжыщ. Процент
80-м къыщымыкіэу къыузгъэнагъэм икредит ызы-
ныкъор ары фатыжыщтыр.**

ре ильэсийм иапэрэ квартал пае
зытын фэягъэхэм чыэпьюогъу
мазэм, ятлонэрэ кварталым пае
зытыштхэм тыгъээзэ мазэм
нэс уахьтэу яэшт.

Унэе хъызметшлаплэ ымы-
гъэпсыгъэу, ау ежь-ежырэу
ахьщэ къэгъэхъаплэ къызфэз-
гъотыгъэхэм (самозаня-
тие) ахалтытэх репетиторхэр,
сурэттеххэр, къелэцыклюхэм
алыпплэхэрэр (няни), нэмий-
кыбхэр. Аш фэдэу Урысъем
зыщягъэтхыгъэр нэгъирэ мин
650-рэхуу. Мыхэм вирусым
яофшлэн къызэтыргъяауагъ.

Аш фэшл 2019-рэ ильэсийм
хэбзэлаххэу атыгъэм къафы-
рагъэгъэзэжынэу УФ-м и Пра-
вительствэ унашьо ыштагъ. Аш
имызакъоу фэгъэктэнхэр
къызщыдэльтыгъэ чыфэ банд-
кым къалахын альэкъыщ, суб-
сидиехэм ахафэх, лизинг про-
граммхэм ахэлэжъэнхъеу фи-
титыгъэ яэ хъугъэ.

ХҮҮТ Нэфсэт.

цыклю зэрэпсэун ыльэкъыщт
ахьщэ анахь маклэу субъектым
щағэнэфагъэм фэдиз къафэ-
клонэу агъэпсын амал щылэ
хъугъэ. Ар зэкэлэбэнхэшь, щылэ
мазэм и 1-м къыщегъэхъялагъэу
къыдыхалытээзэ къафалтытэ-
нэу УФ-м и Президент уна-
шьо къышыгъ. Пшшорыгъяшьэу
къызэралытагъэмкіэ, мы ахь-
щэ Іэпилэгъур къызфэкъоштхэр
нэгъирэ миллионон 2 фэдиз
мэхъу.

Унагъоу апэрэ ыкы аш къы-
кэлэцыклю сабьеу къихъуха-
гъэм пае пособие анахь маклэу
къатырэм мэкьюогъум и 1-м
къыщыублагъэу къихъухаагъ,
сомэ 6752-рэ зэрэхуугъэр.
Нахылэкіэ ар сомэ 3375-рэ
чапыч 77-рэ хъущтыгъ. Мэкью-
огъу мазэм тызыхэтим пае бэ-
дээзогъум и 1-м къыщыублагъэу
и 15-м нэс къатыщт.

«Дунэежъэу тызщыпсэурэм сыда тетхыижьыштыр?»

Хъурмэ Хъусен Хъаджмосэ ыкъор я ХХ-рэ ллэшлэгтум иаужырэ планэ лъэпкь литературам кыххэхъэгтэ адигэ тхаклохэм аышт. Шэуджэн районымкээ къуаджэу Хъатыгъужын къуас щыщ адигэ лэжъэкло-псэокло унагьюю һофшлэныр шү зыщальэтгьюу, зыккуачлэкээ псэужырым ар къиххуухъагь.

Ежь усаклом зығғіләүцүжылы-
гъэ шапхъәхәм къапкъырыкізз
мыгузажъоу, ыгу къыптыләдә-
гъэр зэтүримыпханкіэу, гүщы-
ләм уасе фишызыз тхэн шэнэу
фәхүүгъэр икілхапләкіл көшү.
Ащ иусәхэр зыдэт иапэрэ тхыль
ильес щекіләр зырэм ихъягъез
къыдәктыгъ. А уахтәм ехүлпәү
ар щыләнсыгъэм щыушатыгъе
щыхъуыгъ. Гүщіләр зыфәдәр зе-
хишиләу, ащ ритмә шлоиғъо мә-
хъянәр къыргъотын ылъекіэу
пасэу тхэныр ригъәжъегъағъ.
Анахъэу усәкіл ныбжыкіләр зы-
умәхъыштыгъэр Байрон, Пуш-
кинным, Хъаткъом, Мәшбашләм,
Бәрәтарәм, Къумпыйлым яусә-
хэр арых.

Иапэр усэхэр шъэожьыем ытыхыкэу зыригъяжыгээр яхэнэрэ классым щеджээ ары. ытыхыгъэмэ ашыщхэр хэку гъэзетэу «Социалистическая Адыгейм» 1965-рэ ильэсым къыригъяжыгъяжых. Хъатыгъужыкъое кэлпээджаком иусэхэр зэлъаш!эрэ тхаклоу Хь. Бэрэтарэм Ыкэфагъэхэти, усэ тхэнымкэ сэнаузыгъэ зэрэхэлтын гу льти, гъэзетым къышыхаригъяутыгъэх.

Итхыгъэхэр 1965-рэе ильээсүм кышингэжжэгэйн кынхеутых. Анах юф шхьбаалу Хъурмэм зыфильтэгжүүрээр литературнэ творчествээр ары. Сид сэнхэхьт юф ришагжээми емызэшчжэй, ыгу етыгжэй усэ тхэнэйм пыллыг. Тхылхээу кыдигъэхкын гэхэм ашыгийн иапэрэ поэтическе тхылзэу «Кыысаж» зыфилюрээр (1977-рэ), аш кынкэлтэйкүяаг ятонэрэ тхылзэу «Гүгээм ытам» (1982-рэ) зыфилюрээр. Игъорыгъозэ, усаклом «тамхээр кыыгоклэх», творчествомын юлдогсончилээ. Пан

ствэмкээ үзэлсэнүйгээ гъэнэфагье илэ мэхьү. Темэ зэфэшьхяафхэмкээ матхэ, шулгэгүүнүйгээ усэ закхохэм джы арагъэрээжьырэп, жанрэ кээ

хэм, художественнэ къэгъель-
гъуак!эм ишык!э-амалык!э-
хэм ишьыпкъэу алъэхъу. Иль-
сиц тешлагъэу произведенияк!э
етхы — мызыгъэгум драмати-
ческэ поэмэу «Пщэ фыжхэм

Адыгэ лъэпкъ театрэм драматическэ произведенияр зехым, ар ямышыкіләу, лъэпкъ гъунапкъэхэр щызэлгъекіты-
гъэхэу, зэрэдунаеу зыгъэгумэ-
къихэрэ юфыгъохэм зэральы-
сырэм ыкіл цыфльэпкъым не-
ущырэ мафэ илэштмэ е имылэ-
щтмэ иупчл къызэригъэуцурэм
режиссерэу Хъаклэгъону Къесэй
ыналэ тыредээ ыкіл 1987-рэ
ильэсым ар егъэуцу. Нэужым
1990-рэ ильэсир ары Хъурмэ
Хъусенэ идраматическэ поэмэ
адыгабзэкэ зэхэубытэгъэ сфор-
никым дэтэу, «Пщэ фыжъхэм
ядунай» шъхъэ фэшыгъэу къы-
зыхаутыгъэр. Ахэм ауж зичээзыу
поэтическэ тхылъэу «Усэ чы-
фэхэр» (1996-рэ) зыфиорэр
къыпакын

Етланэ ильэс зэфшэхъяфхэм Хъурмэ Хъусенэ драматическе произведение заулэ өтхүү. Ахэри, нэмькүү 1ошшигээхэу жанрэ зэфшэхъяфхэмкээ илэхэри зым зыр къыкэлтийклоу къыхаргэйчийн: «Кымафэм имээфэ жъоркъхэр» («Зэкъюшныгь», 1996-рэ), романэу «Шуульэгту нэпэлхэй» (2001-рэ), пьесэу «Зэманыклем ицлиххэр» («Зэкъюшныгь», 2001-рэ), трагедиене «Чынфэ» («Адыгэ макь», 2005-рэ), «Лыгээ напэу сичыигу» (2006-рэ), тхыльтиту хүүрэ романэу «Тиурам тыгъэр кыншикъюкты» (2011-рэ), ихэшшипыкыгъэхэ усэхэр, поэмэхэр, пьесэхэр зыдэт тхыльтыр (2016-рэ).

(2016-рэ).
Мыш дэжьым игугъу къыщыт-
шын коллективнэ сборникэү
«Голос Оштена» (1983-рэ), «Ан-
тология литератур народов Се-

верного Кавказа» иапэрэ том (2003-рэ) иусэхэм ашыцхэр урысызбээкіэ зэдзэкіыгъэхүү къазэрэдэхъягъэхэр.

Хъурмэ Хъусенэ адигэ поэзием имэкьамэ чанэу хэуцаагьэмэ ашыц. Аш иапэрэ поэтическэ тхыльэу «Къысаж» зы-филорэм усэ tlokItly къыдэхъягь. Ахэр къызэркыуягъэх, гупцэнагьэх, поэтическэ метафорэхэмкэ зэхэшыкыгъуяехэу гъэпсыгъягъэхэп ыкИи къэгъэльгэбокэ шыкIе-амалхэу къызығызғэфедагъэхэри гурылогошүхэу гъэпсыгъягъэх. Яджэгьюшүхэу усэ сатырхэр зэльэклох, джырэ адигэбзэ жэбзэ зэгъэфэгъэ къабзекэ тхыгъягъэх.

Хъурмэ Хъусенэ иапэрэ поэтическэ сборникхэй «Къысаж» икли «Гүгъэм ытам» зыфилохэрэм ялирическэ лыыхуужь сыда гушуягъо щыхъурэр ыкли зыгъэнэшхъэирэр? Тыхэм ячыгу (*«Сичыгы»*), къоджэ псынэкіечым икъэбзагъэрэ ихъалэлыгъэрэ (*«Псынэкіечь»*), лъэпкъым ишыгъеныхъэрэ инэшанэхэмрэ якъэкlyапlеу Ѣыт псынэм шуагъэу цыфхэм къафиҳырыэр (*«Хъапакъэ ипсын»*) арых. Гъэнэфагъэба усакло пэпчь тхэнэир зэрэригъажъэрэр къызыщыхъугъэ ихэгъэгу *«цыкly»*, игупсэ джэнникъо машлор, мыш дэжым Хъатыгъужыкъуае, Адыгейир, ахэм яцыфхэр — арыхэба Хъурмэ Хъусенэ усакло зышыгъэхэр. Ыпсэкли ылкышишолкли джа зышыщхэр ары къызылкырылкыгъэхэр. Арышь, ашт игүшчили, игүүшчили шалсхори элчини,

къохэр арых къызыдикыгъэхэр
ыкын джащ пае поэтым фитны-
гъэ и! игузэхаштэхэмрэ игу-
рышэ-гупшисэхэмрэ ахэм къап-
къырыкыгъэу ыльтытэнэу.

Усакломэр аш илическелыхъужурэ ягушхъэлжыгъе
ыкын нравственне kуачIехэр
къзыыхэкъяхэрэз запустье ным-
рэ тымрэ яхалэлыгъ, егъаше-
ми ахэм акылышыагъяу ятъе-
гъулэхэрэр, къзыыхагъафэхэ-
рэр («Тыхэр», «Сикъоджэ лыжь-
хэр»). Ягупса дъэнышкъо идэхан-

тхъльхэм һоғығъохэу къащи-
іэтхэрәр гъашігъоных, лъэпкъ
һоғығъохэм афэгъэхыгъэх.
Ахэм афэдэ усэхэр къин къыл-
щымыхъоу, уагъэгупшысэу егъэп-
сих. Анахь мэхъанэ зи!эр уса-
к!ом къытыгъэх темэхэмрэ
къы!етыгъэх һоғығъохэмрэ
художественнэ шык!е-амалхэм-
к!е къызэрэзэйихъэрәр, къэ-
зыуцухъэрә дунаим ехъыл!агъэу
иньдэльфыбзэк!е ежь иеплъы-
к!е-къыгурыйак!е къызэриуа-
тэрәр ары.

Үсаклом къыгурэо ыкыл зэхеш-шэл дунаир ин дэдэу ыкыл гүунэ имылэу щитми, ар зэрэмахэр, ильэс пчагъэхэм къаклоц тэ къызэрдгурагъающтыгээм фэмыдэу, зэрэштоюу дэзеклонэу, зэрэпсаоу ар цыфым лэкльэп, — ежыри, аш щыщ лахь цыкыл нылэп. Адэ ашыгыум ар иклэрыкылэу ыгъэпсыжынэу фэжъэнэир ишыклагъа? Хъурмэ Хъусенэ, джа нахыпэм зэрало-щтыгээм фэдэу, зизэштохыгь тофыгъохэр къыгъеуцухэ къодье-рэп. Ар джы зыпылтыр ежыр шыныкъэр зэрэгъэпсыгъэр къыз-гургыгъэонышь, аш нэужым къэ-зыцуухьэрэ дунаим игъэпсыкээ зэригъэшлэнэир ары. Үсаклом игурышэ-гупшысэхэмрэ игузэхаш-шэхэмрэ фэшьхъаф kуачээ ахэльэу мэхъу, нахыбэ къызэльяубытэу, нахыбэмэ алъылэсхэу, нахь динамичнэхэу, лэклоц зэ-пыштыныгъэхэу къахафэхэрэр хэпшыкээ нахь льэш мэхъух:

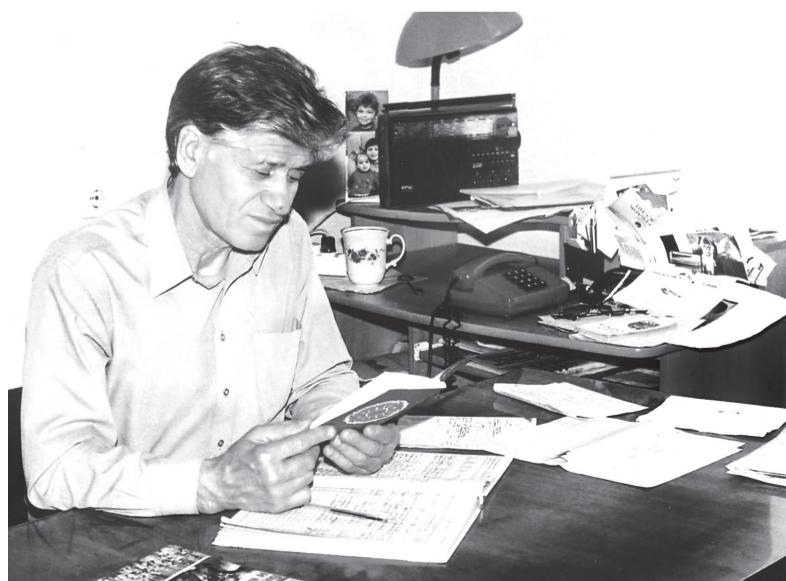
**Загъорэ къысщэхъу
Тичыгу хъурае
Сльэгу етэгъою
Къыкъэчэрагъоу.
Гугъэ-гухэлъыр
Щигъэлъэпаоу,
Шулыгу тпыышылъыр
Гуяу, тэмаоу.**

Джы щыңынгъэм идрамэ, а зэпүүштүнгъэхэр кыргурылохэ къодьыерэп усаклом, — поэзие шыныкъэм арба лъапсэ фэхъурэри, — джы аш ынаал зытыригъэтырээр ыкыл Ioф зыдишлэрэр щыңыкъе-псэукъэм ифилософскэ Ioфыгъохэр ары.

Дунэежъэу тызщыпсэурэм
Сыда, сыда тетхыжьыштыр?
Псэр тэлпизэу тызехыжьэрэм
Ба зыгу кьеоу тфэгъышы-
штыр?

Гүкъао щыхъоу усаклом хе-
гъеунэфыкыл: тэнъыбжыкіләфә,
ткъуачлә изэу тыщәләфә зыкли
тегупшиласыләп эзгорэм тызэрэ-
лләжъыштым, шу шләгъеный
зетымыгъэгъэгумәкіл, псекъод
зэрэтшләштым нәмыл іоф ти-
мыләу тапкъләт етэгъехъу, цыфым
игъашлә зэрәкіл дәдәр тыгу
къетымыгъэкілжъеу тыщыл, те-
гупшиласахәрәп тыщәләфә шу
тшлән, зыгорэм тапа фәттәин
зарәфаер.

Адыгэ Республикаем изаслуженное журналистэу, Урысыем итхаклохэм, ижурналистхэм я Союзхэм ахэтэу Хъурмэ Хъусен жэбзэ бай ыгъефедэрэр. Аш лъяпкъ литературам ижанрэ зэфэшхъафхэр илэрильхъэхэу, зэчьеу хэлтыр икьюо къэзгъэльгъогъэ ишшэгъабэ илэу, ицихъэ зытельныжьэу ыпеклэ лъэклюатэ.

Искусствэр – тибайныгъ

«Ошъутенэр» и гъусэхэм язэхэщакIу

Лъэпкъ шэжкыр бзэм, тарихым язэгъешIэн, музикальнэ искуствэм ихэхъонигъэхэм япхыгъэу зэрэштыр щыIеныгъэм кьеушыхьаты.

Адыгэ Республикаем и Къэралхъо филармоние иестраднэ ансамблэу «Ошъутенэр» бзэ зэфшъхяафхэмкэ ордхэр къеIох. Пээрэ лъэхъаным адыгэхэм щыIакэл-псэукIеу ялагъэм, лъэпкъ шэн-хабзэхэм афэгъэхыгъэхэр щыIеныгъэм игъундажх.

Къалэу ЦIэмээ (Новороссийск) ехъылгагъэр, «СихъакIе» зыфиорэр, фэшхъаф ордхэр лъэпкъ гупшигъэр зыщыпхырышгъэхэр искуствэм пыщаgъэхэм лъэшэу агу рехых.

Республикэм и Правительствэ зэхицэрэ мэфэкI концертхэм, хъугъэ-шагъэхэм япхыгъэ зэхахъэхэм «Ошъутенэр» зэрэхэлжэштыр тшIе зыхъукIе, «СихъакIе» къылоштэу тигугъээз, юфтхъабзэм тэкю, — игупшигъэхэм тащегъэгъуазэ Дунэе Адыгэ Хасэм хэтэу, общественнэ юфышъхуу Мэшфэшу Нэдждэт. — Ордышъор дахэ, гущыIеу хэлхэм уагъэгъуазэ, лъэпкъ шэжкыр Iетыгъеу зэхэтэхы.

Шэжкым ильгагъохэр

Ижъирэ адыгэ ордхэр «Ошъутенэр» ирептуар хэтхэр бэ мэхъух, — къеуатэ ансамблэ искудожественнэ пащэу, Адыгэ Республикаем искустввхэмкэ изаслуженнэ юфышъхуу, композиторэу ХъакIеко Алый. — Орд пэпчь гупшигъэр хэхыгъе ил. Сэмэркъеу зыхэлъури, шултэгъур къизыготыкIырэри, шэжкым ехъылгагъэри лъэпкъ искуствэм ибаинигъэх. Адыгэхэм ятарихъ тьогу, шэн-хабзэхэр тиордхэм ахгээшагъэх, купкэу ахэлтыр цыфхэм алъыдгъээсизэ тэгъэжынчых.

Сэмэркъеу-кIэнэкIельэ ордэд «Щырытмыр» мацьэр Iетыгъеу, шъабэу зэхэгъизэ, пшашъеу зыфэгъэхыгъэр пшэгъур пшоигъуу ансамблэм уедэу. «Си Пакъэр» нэмыхъеу гъэпсыгъэми, шултэгъур гупшигъеу хэлхэм узыфещэ.

«Гощэгъэгъым игъыбзэ» зызэхэпхыкIэ...

Яснэхъат феджагъэхэр, артист цэрило хъувьхэхэр Адыгэим ордьохэр илэх. Мэшлэх, республикэм ыцэ музикальнэ искустввэм щаэтигъ. Сэмэгу Гощнагъо, Шээжъ Розэ, Андэрэкъо Чеслав, Нэхэе Тэмарэ, нэмыхъхэм ягугу къэтшы зыхъукIе, артист пэпчь искуствэм зыкытышызэуихын зышилькыгъе лъэнхъохэр къихэтэгъэшых. Лъэпкъ шэжкым ыльапсэ къидэпшыре гупшигъэр

яордхэмкэ агъэдэхэныр, агъэбэгъонир къадеххууг.

Адыгэим икультурэ фэгъэхыгъэ зэхэхъэшхуу Москва щыкIорэм КыкI Зулхаджэ «Гощэгъэгъым игъыбзэ» къызыщелом, искуствэм идунэе шэпхэе лъагхэм зэральыгъэштыр зэхэшаклохэм къихагъэштыгъ. Темыр Кавказымкэ апэрэ бзыльфыгъэхэм ашыщэу «РСФСР-м изаслуженнэ артистк» зыфиорэ цэлапэгъ къыфаусыгъ.

— «Ошъутенэр» ихудожественне пащэу ХъакIеко Алый «Гощэгъэгъым игъыбзэ» къасло шлонгъо къызысэльзум, ордым сифэмыхъязырэу къысщыхъу-штыгъ, — игупшигъэхэм тащегъэгъуазэ Адыгэ Республикаем изаслуженнэ артисткэу Даутэ Сусанэ. — Ильэси 5-м нахьыбэ зытештэ, «Гощэгъэгъым игъыбзэ» зэгъашгъеу сифежьагъ.

КыкI Зулхаджэ дискым ордьор зэрэтиритхагъэм Даутэ Сусанэ едээзэ, ымакъе диштэрэ къэуакIэр къыгъотыгъ, ордьор нахьыбэрэ зэхэтшэнх тимурад.

Тэ — тыадыг

Гуманитар ушэтынхэмкэ Адыгэ Республике институтэу КIэрэшэ Тембот ыцэ зыхырэм иобилей фэгъэхыгъэ пчыхъэзэхахъеу республикэм и Къэралыгъо филармоние щыкIуагъэм «Ошъутенэр» игъэкотыгъэ концерт къыщитгъ.

— Лъэпкъ ордьор зэхахъэм щыгуу, — къеуатэ республике общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхаматэу Лъымыщэко Рэмэзан. — Тиордхэм адыгэхэм ятарихъ ашызэхэтэхы. Тиньдэлтэй

фыбзэ нахьышоу кIэлэджа-клохэм, ныбжыкIэхэм ашэнным фэшл аш фэдэ зэхахъэхэм плунгэе мэхъэнэ ин ятэты. «Тэ — тыадыгъ» зыфиорэ ордым хэль гущыIэхэр зытхыгъе Лъылжкуу Адамэ тигуу къигүшүйкIыгъ. Бэр, тарихъир, шэн-хабзэхэр зэрээхыгъэхэр тигупшигъэхэм къапкырэх.

— «Ошъутенэр» къылогохъэ ордхэм тигуапэу тядэуугъ, — elo гуманитар ушэтынхэмкэ Адыгэ Республике институтэу илашэу Лъылжкуу Адамэ. — Лъэпкъ шэжкым ехъылгъэ юфтхъабзэхэр нахьыбэрэ зэхэтшэнх тимурад.

Тигуапэу тядэу

«Ошъутенэр» иордэдлохэм псынкIеу узыIепашэ. Дахэу зафапэ, артист нэшанхэр гум риҳъэу зэрахъэх. Даутэ Сусанэ, Мамхыгъе Маринэ, Платыкъо Маринэ, Алевтинэ Кобазевам яордхэри, якъашохэри гум екlyх. Жарэкъо Руслан, Хаззэшыкъо Мосэ, адыгабзэки, урысыбзэки орд къэзьорэ Юрий Конжиним яIэпэлсэнгъе хагъахъо.

Оркестрэм хэтхэр Хъут Рустам, Максим Злобиним, Максим Алиевым, Татьяна Нестеренкэм, Сергей Клишиним, макъэхэм юф

адэзышIэрэ Никита Козенковым «Ошъутенэр» иконцертхэр къа-гъэдахэ. Оел Адамэ зэхахъэхэр зэрэшшэх.

— Тхъабысымэ Умарэ, Гъот Аслын, ХъакIеко Алый, нэмыхъхэм яордхэр къэтэлох, — тиздэгүшIэгъу тьегъэкIуатэ Мамхыгъе Маринэ. — Амсамблэр республикэм щашIэ, тиконцертхэм цыфыбэ къызэржэрэ тегъэгушо.

Зичэзыу зэIукIэгъухэр

— Урысыем и Мафэ фэгъэхыгъэ мэфэкI зэхахъэхэр Мые-кьюапэ щыкIуагъэхэм тахэлэжьагъ, — къытиуагъ «Ошъутенэр» илашэу ХъакIеко Асе. — Лъэпкъ юфтхъабзэу «Тэ — тыадыгъ» зыфиорэ Къэбэртэ-Бэлькъарым, Къэрэшее-Щэрджэсым, Краснодар краим, нэмыхъхэм ашызэхэтшэнэ зытэхъазыры. Тильэпкъэгъухэр зыщылсауэрэ Тыркуем тырагъэблэгъагъ.

Адыгэ Республикаем культу-рэмкэ иапэрэ министрэу Хъан-нэхъу Адамэ кIэшакло фэхъуу, «Ошъутенэр» Мые-кьюапэ щызэхашагъ. Художественнэ пащэу, композиторэу Гъот Аслын ри-пъэжэгъэ юфыр тьэгъуатэ, иль-хохэр къосэштхэп.

— Адыгэрг адыгэу дунаим щы-псэуным фэшл иныдэльфыбзэ, икультурэ къыуухумэнх фае. Аш фэгъэхыгъэ зэхахъэу «Тэ — тыадыгъ» зыфиорэм хэхъонигъэхэр фэтшыщыхъ, — къытиуагъ Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо филармоние илашэу, Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгэим, Темыр Осетием — Аланием яна-роднэ артистэу Къулэ Мыхъамэт. — Лъэпкъ шэжкым, тимузыкаль-нэ искуствэ афэгъэхыгъэ зэхахъэхэр филармонирем итвор-ческэ купхэм зэхашэх. «Ошъутенэр» шэнгыгъэлжэхэр игъусэхэу фольклорым юф зэрэдигъэрэ, егъэжкылэу ѿшыгъэхэм хэхъонигъэхэр афэтшыщыхъ. Шэжкъ зэхахъэхэр республикэм общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэри» къахэдгъэлжэшт, ти-зэкъотынгъе зыгъэптиэрэ ама-шишухэм талъыхъуц.

ЕМТЫЛЬ Нурбий.

Зэхэзышагъэр
ыкIи къыдэзы-
гъэкIырэр:

Адыгэ Республикаем лъэпкъюфхэмкэ, ИкIыб къэралхэм ашы-псэурэ тильэпкъэ-гъухэм адыярэ зэхъи-нгъэхэмкэ ыкIи къэбар жууѓем иамалхэмкэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыд-
щыIэр:
385000,
къ. Мые-кьюапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къа-гъи-хэр А4-кIэ заджэхэр тхъапхэу зипчъагъэкIэ 5-м эмыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтэу, шрифтыр 12-м нахь цыкIунэу Ѣытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхъагъэхэр редакцием зэкIегъекIожых.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщыхаутигъэр:
Урысы Федерацем хэутии Иофхэмкэ, тел-радиокъэтынхэмкэ ыкIи зэлъи-ІэсикIи амалхэмкэ и Министрствэ и Темыр-Кавказ чыпIэ гъёоры-шапI, зэраушыхъатыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутигъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мые-кьюапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи
пчъагъэр
4876
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1065

Хэутиным узы-
кIэтхэнэу Ѣыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зыщыхаутигъэх
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шъхьайэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьайэм
игуадзэр
Мэшлэкъо
С. А.

ПшъэдэкIыж
зыхъырэ секретарыр

Тхъаркъохъ
А. Н.

